

František Tichý, Capriccio a Intermezzo, 1948

Capriccio (Intermezzo), 1948, olej, plátno, 102,5 × 60 cm, COLLETT Prague | Munich

Výstavy komorního cyklu opus magnum představují výrazná díla spojená s novými uměleckohistorickými objevy či interpretacemi. Nyní jsou zde prezentovány dvě skupiny prací Františka Tichého (1896–1961) z poválečné doby, které spolu úzce souvisí a jejichž vrcholy tvoří dva obrazy *Intermezzo* a *Capriccio* z roku 1948: první z nich patří už od počátků chebské galerie ke klíčovým dílům jejích sbírek¹, druhý se dnes nachází ve významné soukromé sbírce COLLETT Prague | Munich. Oba obrazy autor v roce jejich vzniku představil na samostatné výstavě v Topičově salonu a v katalogu dokonce tvoří sousední položky, což pak později vedlo i k tomu, že došlo k záměně jejich názvů. Obraz *Capriccio* se tak v dosavadní literatuře objevuje pod chybným názvem *Intermezzo*. A naopak obraz *Intermezzo* byl v roce 1965 do sbírky GAVU Cheb zařazen pod nepřvodním názvem *Romance*.²

Obě skupiny mají témata z cirkusového prostředí, jejich názvy jsou však odvozené z hudební oblasti a z italského hudebního názvosloví. *Capriccio*, „rozmar“, i *intermezzo*, „mezihra“, označují krátké hudební skladby žertovného charakteru. *Intermezzo* byla v osmáctém století hrána mezi prvním a druhým jednáním italských oper a jejich témata byla často přebírána z repertoáru *commedie dell'arte*. Právě takto nejčastěji koncertoval Niccolò Paganini, který je i autorem proslulých *Capriccií*. A není náhodou, že jak Paganini, tak i *commedie dell'arte* jsou dalšími významnými

mi okruhy Tichého tvorby, která se po celý jeho život odvíjí kolem podobných témat.

Platí to i pro motivy cirkusové a obzvláště postavy klaunů. Jejich atributy se opakují a najdeme je i zde – pruhovaný trikot, klaunovský účes tvořený třemi vytrčenými rohy nebo drobný klobouček homolovitého tvaru. Naopak další formální prvek, který propojuje obě skupiny – výrazná stylizace hlav bez nosů, namísto nichž jsou jen ploché trojúhelníkovité škrabošky – se objevuje až v roce 1946 právě v suché jehle *Capriccio I*. V letech 1947 a 1948 stejné téma varioval ještě v jedné grafice, několika kresbách³ a především v obraze, který je ústředním exponátem naší výstavy. Jak zde již zaznělo, v roce 1948 ho vystavil v Topičově salonu a objevuje se i na několika fotografiích z jeho ateliéru, zároveň však není signován a podle provedení některých pasáží se zdá, že zůstal nedokončen. To v té době u Tichého nebylo vůbec neobvyklé, jak to dokládá například slavný obraz *Břichomluvec*.

Na obraze *Intermezzo* se objevuje dvojice podobně oděných a stylizovaných klaunů jako v *Capricciu*, ovšem nejedná se už o dva muže, nýbrž o milenecký pár. Jeho geneze je analogická: i v tomto případě nejdříve v roce 1947 vznikla suchá jehla, kterou opět v roce 1948 převedl do obrazu. Ponechal při tom základní kompozici dvou těl a jediný rozdíl mezi obrazem a grafikou spočívá v gestu rukou: zatímco v obraze jsou jimi postavy těsně propojeny, na grafice je má muž-

Intermezzo, 1947, suchá jehla, 236 × 187 mm, GAVU Cheb

Intermezzo (Romance), 1948, olej na plátně, 58 × 43 cm, GAVU Cheb

ská postava založené na hrudi, a sice stejným způsobem jako analogická postava v *Capriccios*. V suché jehle je tedy blízkost obou skupin ještě zjevnější než u samotného obrazu.

Právě tato příbuznost nám může napovědět, jak chebský obraz „číst“. Tichý mistrovsky ovládal řeč gest a postavů, jejichž prostřednictvím rozehrával vztahy zobrazených postav. V sérii *Capriccios* hledí zmíněná dvojice klaunů stejným směrem, zdánlivě zaujata představením či zkouškou, ve skutečnosti jako by právě kula nějaké pikle; Tomáš Winter v této souvislosti mluví o „*intrikánském gestu našeptávání*“.⁴ V *Intermezzu* Tichý zobrazil podobnou scénu, kdy dvojice artistů v přestávce mezi dvěma výstupy sleduje cvičení svých kolegů někde vysoko pod šapitó. I zde jsou postavy od sebe odvrácené, a přesto důvěrně komunikují. Intrikování nahradila blízkost, vyjádřená gestem propojených rukou a obrysovou linií, která obě těla sceluje do jednoho útvaru. Celá kompozice, vysoce rafinovaná a zároveň oprostěná od všech nepodstatných detailů, tak představuje virtuózní hru linií a objemů, modelovaných světlem a stínem.

Marcel Fišer

1/ V roce 1965 galerie nakoupila obsáhlý konvolut prací, čítající vedle obrazu i dvě kresby a devatenáct grafik, včetně vystavených *Intermezzo* a *Capriccio II*, od Jiřího Kadeřábka. Nejspíš šlo o významného sběratele díla Františka Tichého, neboť řada grafických listů obsahuje věnování nebo alespoň monogram J. K., psaný autorovou rukou.

2/ Správné názvy dokládá katalog výstavy v Topičově salonu (1948), kde názvy korespondují s rozměry obou obrazů. Omyl založil ve své monografii z roku 1960 František Dvořák, který reprodukcí obrazu *Capriccio* označil jako *Intermezzo*. Následně byl přebírán v monografiích Jana M. Tomeše a Tomáše Wintera, který správný název uvádí alespoň v závěrečném soupisu jako variantu v závorce. *František Tichý*. Katalog výstavy v Topičově salonu, 30. 11.–31. 12. 1948, č. k. 8 a 9; DVOŘÁK, František: *František Tichý*. Praha 1960, obr. XXIV; TOMEŠ, Jan M.: *František Tichý*. Malířské dílo. Praha 1976, č. s. 214 a 223; WINTER, Tomáš: *František Tichý*, Praha 2002, s. 156, s. 243.

3/ Jan M. Tomeš ve svém soupisu uvádí celkem devět položek, počínaje raným akvarelem z roku 1944, kde však ještě nejsou přítomny ony škrabošky. Dále to jsou dvě verze suché jehly (1946 a 1948), z toho druhá ve dvou stavech, a čtyři kresby z let 1947 a 1948, z nichž ta ze Západočeské galerie v Plzni se dokonce ocitla na obálce jeho knihy! Ovšem jako „*první – a hned skvělou – realizaci Capriccia*“ udává už práci mnohem starší, kterou v soupisu označuje jako *Capriccio (V manéži, Pan a paní T., Pan a paní S. C. P.)*, 1931, kombinovaná technika na papíru, 46,5 × 37,5 cm. Ta však má ve skutečnosti blíže k motivu *Intermezza*. TOMEŠ, op. cit., s. 132, obr. 9, č. s. 137 a 215–223.

4/ WINTER, Tomáš: *František Tichý*, Praha 2002, s. 156.

Capriccio II (druhý stav), 1948, otisk 1951, suchá jehla na papíru, 470 × 381 mm, GAVU Cheb

Capriccio, 1947, kombinovaná technika, 95 × 64 cm, Západočeská galerie v Plzni

František Tichý, Capriccio a Intermezzo, 1948

Opus Magnum

3. července — 30. září 2018

Kurátor Marcel Fišer

Galerie výtvarného umění v Chebu

príspevková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb
T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163
info@gavu.cz, www.gavu.cz

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen v grantového programu MK ČR.
V roce 2018 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu.
Grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 600 ks.